

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Sectio prima. Singula Origenis Syntagmata, quorum memoria superest,
enumerantur

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A *tey se trifaria varietate compugnat.*

X. Ceterum veri mihi videtur simillimum, Lucianum ipsum, & Hefychium cum *novu* emendabant, ut Origenis imitabantur studium, ita emendationis rationem tenuisse, & obelis ac asteriscis *novu* distinguisse, eique Theodotionis laciniis affuisse. Cum enim certum sit Ægyptum ac Syriam Hefychij & Luciani editionibus esse usas; nec minus certum sit quæ iis in regionibus usurpabantur editiones *tey o*, obelis fuisse & asteriscis signatas, plane hiuc efficitur Hefychij & Luciani editiones notatas fuisse obelis & asteriscis. Hieronymus in Proœmio Comment. Daniel. *scilicet Origenes de Theodotionis opere in Editione Vulgata asteriscos posuit, docens defuisse quæ addita sunt; & rursus quosdam versus obelis prænotavit, superflua quæque designans.* Cumque omnes Christi Ecclesie, tam Græcorum, quam Latinorum, Syro-
 B *ramque, & Ægyptiorum, hanc sub asteriscis & obelis editionem legant, ignoscant invidi labori meo, qui volui habere nostros, quod Græci in Aquile, & Theodotionis, ac Symmachi editionibus lætitant: & in Epistol. 89. ad Augustinum, cap. 6. Vis amator esse verus Septuaginta Interpretum? non legas ea quæ sub asteriscis sunt, imo, rade de voluminibus, ut veterum te sanctorem probes: quod si feceris, omnes Ecclesiarum Bibliothecas damnate cogeris; vix enim unus aut alter invenitur liber, qui ista non habeat.* Quippe vix ulla reperire erat Hieronymi ætate exemplaria, quæ non vel ab Origene, vel à Luciano, vel ab Hefychio fuissent correctæ. Cum itaque vulgata omnia exemplaria infedissent asterisci & obeli, nec ulla fere essent in usu, quam quæ tres illi castigatores emendaverant, sequitur ita distinctos fuisse ipsorum Codices. Cujus discriminationis quosdam assignare par est auctores, præterquam Lucianum ipsum, & Hefychium, quod ab Origene
 C primum fuerat inventum imitantes postmodum & excolentes? Quin & ad Editiones quoque Latinas pervenit ejusmodi *scilicet* nam Hieronymus in Epistol. 89. ad Augustinum, cap. 6. Latine suæ *tey o* interpretationi asteriscos quoque & obelos sese addidisse testatur.
 D Ex his porro Græcis editionibus, vel ea nempe quæ erat in Hexaplis, sive Eusebiana, vel Luciano, vel Hefychiana, hodiernæ nostræ omnes videntur prodidisse: hac enim, ut ait Hieronymus, trifaria varietate totus orbis compugnabat; Vulgata vero omnium inquinatissima pene obsoleverat. Cum autem in Veteres illas magnam constet investam esse confusionem ex librorum oscitantia, dum vel obelorum & asteriscorum notationem negligunt, vel eos suis non adscribunt locis, negari non potest impuras esse recentiores Editiones *tey o* & vitiatas, ut pote quæ ex antiquis illis prodierunt. Nam etiam si profectæ
 D essent ab Hexaplis, in quibus scribit Hieronymus fuisse *Septuaginta emendata & vera exem-* Hieron. in *plaria*; additamenta certe Theodotionis, quæ cum reliquo contextu, obliteratis asteriscis, *Nota 38.* ad nos transmissa sunt, editionem adulterant & corrumpunt.

CAPVT TERTIVM.

ORIGENIS SYNTAGMATA.

Capitis tertij partitio.

GEMINA sectione absolvitur istud caput: Priore singula Origenis Syntagmata, quorum memoria superest, enumerantur: altera agitur de Origenis Syntagmatis quæ extant, deque vetustis libri *tey o* interpretationibus.

SECTIO PRIMA.

SINGVLA ORIGENIS SYNTAGMATA, QVORVM MEMORIA SUPEREST, ENVMERANTVR.

I. Recensentur Origenis Syntagmata ab Eusebio commemorata. II. Ex his aliqua expendantur accuratius; ac primum libri De resurrectione, III. *spontaneis*, IV. De martyrio, V. Dialogi, VI. Epistole, VII. Interpretatio Sbraicorum nominum Novi Testamenti, VIII. Liber De oratione, IX. Disputationes adversus Hereticos, in hisque *Parvus* Labyrinthus. X. Quæritur quid sint Origenis Monibilia, & quid ipsius pro se Apologia à Vincentio Bellovacensi commemorata. XI. Philocaliam quoque in Origenianorum operum censu ponimus.

I. **E**VSEBIVS Origenis vitam libro sexto Historiæ pertextens, plerasque ipsius A
 scriptiones obiter commemorat, plures prætermittit, ut pote qui in tertio vite
 Pamphili libro singulas fuisset complexus. Nunc cum eo careamus libro, con-
 fugiamus ad ipsius Historiam, & quæ in ea laudantur Origenis Syntagmata, eodem hic or-
 dine recensamus. Primi occurrunt Commentarii in veteres Philosophos, quorum lucu-
 brationes non prælectionibus modo, sed scriptis etiam in gratiam discipulorum explicabat.
 Meminit eorum Eusebius libr. 6. Hist. cap. 18. Capite vero 24, duorum ejus De resurre-
 ctione librorum; tum operis *ἀπὸ ἀρχῆς*, quatuor libris distincti; item *στοματικῶν* numero
 decem; & capite 28, libri De martyrio, Ambrosio & Protocteto Casariensis Ecclesiæ Pres-
 bytero consecrati; & capite 33, Disputationum quas cum Beryllo Bostrensi Origenes exer-
 cuit; & capite 36, librorum octo contra Celsum; & capite 39, Sermonum quorundam B
 iis utilium, quibus in tormentis pro Christi fide toleratis consolatione opus esset; & pas-
 sim, Epistolarum. Hæc de Origenis Syntagmate Eusebius, quæ in antecessum proposui-
 mus, fidelissimum hunc Origenianarum rerum narratorem præ cæteris pro more nostro
 consulentes.

II. Nunc retractemus ex his aliqua, & paulo accuratius expendamus. Duo duntaxat De
 resurrectione libri ab Eusebio commemorantur. At Hieronymus apud Rufinum libr. 2.
 Inveit. scripsisse narrat Origenem *De resurrectione libros duos, & alios De resurrectione Dialogos*
duos. Idem Hieronymus Epistol. 61. ad Pammach. cap. 8. citat librum ejusdem operis quar-
 tum. Atque hos libros Methodius ejusdem tituli opere confutavit.

III. Libros *στοματικῶν* Origenes elinavit ad Clementis exemplum, à quo paris argu-
 menti & inscriptionis lucubrations hodie superstites elaboratæ sunt. Hieronymus Epist.
 84. quæ est ad Magnum Oratorem Romanum: *Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter, meo ju-
 dicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem Peritæoniorum, & aliam contra
 Gentes; & Pedagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum? quid non è media Philosophia est?
 Hunc imitatus Origenes decem scripsit Stromateas, Christianorum & Philosophorum inter se sententias
 comparans, & omnia nostræ religionis dogmata de Platone, & Aristotele, Numenio, Cornutoque confir-
 mans.* Hunc ipsum Hieronymum alicubi dicere ait Rufinus, *Confederatos esse quosdam Origeni
 ad perjurium, & istud mystica ejus traditionis arcanum absconditum esse in sexto Stromatum libro; nec
 ab ullo alio in hoc sæculo, nisi à se solo deprehensum.* In Proœmio vero Commentar. in Epistol. ad D
 Galat. Origenem scribit decimum Stromateon suorum librum Commentico super expla-
 natione Epistolæ ad Galatas sermone complevisse: & in caput 13, Daniel. quædam ait ipsum
 in eodem Stromateon libro de Susannæ & Belis fabulis dixisse. Quinetiam in Epist. 65. ad
 Pammach. & Ocean. cap. 2. neminem Latinorum affirmat ante suam ætatem libros Ori-
 genis De resurrectione, *ἀπὸ ἀρχῆς*, Stromateas, & Tomos transferre voluisse, propter novi-
 tatem scilicet doctrinæ. Quoniam igitur ad Stromateon Clementis exemplum suos com-
 posuerat Origenes, ut accuratius perspectum habere possis quo illi in argumento versati,
 qua arte conditi sint, lege Eusebianæ Historiæ libri sexti caput decimum tertium, ubi de
 hac Clementis scriptione disseritur.

IV. Quod attinet ad librum De martyrio, de eo ita commemoravit Hieronymus, his E
 verbis: *A. brosius confessionis Dominice gloria insignis fuit, cui Theodotisto Presbytero liber Origenis
 De martyrio scribitur. Legendum omnino: cui, & Theodotisto.* Id si vidisset Interpretæ Græcus,
 absurdam hanc nobis interpretationem neutiquam dedisset: *ὁ βίβλος Θεοδοτιστα προσεβουλον* *Σι-
 κλος ἀεὶ ἵππεος ἀπὸ Ἰπποκράτους γένεσθαι*. Videtur legisse: *Cui Theodotisti Presbyteri liber, &c.* Theo-
 dotistum nominat Hieronymus, qui ab Eusebio Protoctetus appellatur, Theodotistus Casari-
 ensis fuit Episcopus; Protoctetus ejusdem Ecclesiæ Presbyter: perperam eos confundit
 Hieronymus. Protocteto, non Theodotisto inscriptus est liber iste, ut ostendit ejus exem-
 plar nondum editum, quod penes me est. Ejusdem argumenti Epistolam ad Patrem mar-
 tyrio destinatum scripserat Adamantius etiamnum puer; cujus Epistolæ verba quædam F
 repetit Eusebius libr. 6. Histor. cap. 2.

V. Acta Concertationis Origeni cum Beryllo habitæ eadem fuisse arbitror atque Dia-
 logum utriusque, quo hæreseos Beryllus coarguitur. Hunc ætate sua exitisse scribit Hie-
 ronimus libr. De scriptor. Eccles. cap. 71. Præter hunc Dialogum, alios quoque literis
 Origenes mandasse fertur. Rufinus in libello De adulteratione libror. Orig. quemdam ab
 eo conscriptum, & à Candido Hæretico quicum habitus fuerat, adulteratum commemo-
 rat. Circumferebatur ille Hieronymi temporibus, in eoque Origenes, & Candidus Valen-
 tinianæ defensor hæreseos inter alia disputabant, Filiusne esset de Patris substantia, &
 utrum Diabolus ejus esset naturæ, quæ salutem adipisci non posset. Africanus Origenis
 æqualis & amicus initio Epistolæ, quæ ipsius sententiam de Susannæ historia rogavit, lau-
 dat Dialogum ejus ad Agnomonem, in quo partem illam libri Danielis in testimonium ad-
 duxerat,

Rufin. In-
 veit. 2.

Hieron. De
 script. Eccl.
 cap. 67.

A duxerat, quæ Susanna casum narrat. Extat denique Dialogus De recta in Deum fide, qui & contra Marcionitas inscribitur; sed spurius, & suppositus, ut infra demonstrabimus.

VI. Epistolas Origenis quotquot erat nactus, à se fuisse collectas, & in proprios libros digestas tradit Eusebius; numero autem fuisse illas plusquam centum. Conscientissimus quippe literarum Origenes fuit. Librum collectionis hujus quartum citat Rufinus in libello De adulterat. libror. Orig. Ex hoc Epistolarum Syntagmate illas ab Eusebio commemoratas reperio: prima est ad Leonidem martyrio proximum: alteram scripsit Origenes adversus eos qui suum in literas humaniores studium eriminabantur: proxima diversarum Epistolarum commemoratio est, in quibus indicatur Persecutionis sextæ tempus, quarum tamen inscriptiones & titulos sigillatim Eusebius non persequitur: tum mentio fit Epistolæ ad Africanum de Susanna historia: laudatur deinde Epistola ad Philippum Imperatorem, alia ad conjugem ipsius Severam, alia ad Fabianum Papam, alia ad alios complures Episcopos, quibus fidei professio continebatur; & diversa denique distincte non notata: postmodum plurimæ citantur Epistolæ, quæ declarabant quam utiles iis sermones reliquisset, qui solatio in cruciatibus indigebant. Hæc Eusebius. Testatur Hieronymus suæ ætate superfuisse Origenis Epistolas ad Philippum, ipsiusque matrem; cum Eusebius è quo hunc librum Hieronymus confarcinavit, habeat, & *ὁ λόγος γαυρῆτος, conjugem ipsius*. Idem scribit de literis Origenis ad Beryllum Bostrensem Episcopum Hieronymus. Rufinus quoque in libello De adulter. libror. Orig. testimonio utitur ex Epistola ab Origene ad amicos quosdam suos Alexandrinos scripta: & alteram laudat præterea ejusdem argumenti.

C Epistola ejusdem ad Gregorium Thaumaturgum decimum tertium Philocalia caput continetur. Partem denique Epistolæ cujusdam Adamantij proferunt Cedrenus, & Suidas.

VII. Aliarum præterea quarundam scriptionum Origenis mentionem apud Veteres invenio. Philo Judæus ediderat librum Ebraicorum nominum Veteris Testamenti, eorumque etymologias & interpretationes adjecerat: quem librum Latina oratione Hieronymus expressit. Quod in Testamento Veteri fecerat Philo, idem in Novo feceravit Origenes, suumque opus ad opus Philonis adjunxit; in eoque Hieronymum imitatore habuit: cujus verba hæc sunt in Præfat. ad librum Ebraic. nomin. *Ac ne forte consummato officio quasi extrema deesset manus, Novi Testamenti verba & nomina interpretatus sum, imitari volens ex parte Origenem; quem post Apostolos Ecclesiarum magistrum nemo nisi imperitus negat. Inter cætera enim ingenij sui præclara monumenta etiam in hoc laboravit, ut quod Philo quasi Judæus oniserat, hic ut Christianus impletet. Libri ejusdem meminit Auctor Questionum ad Orthodoxos, quibus tribuitur Iustino, Quæst. 82, & 86. in eoque præter Ebraica nomina, mensuras etiam interpretatas esse docet. Videat ergo Rufinus qua fide scripserit Invect. 2. in Hieronym. ne unum quidem Scripturæ verbum Origenem vertisse.*

VIII. Librum De oratione emisisse Origenem memoria prodidit Pamphilus in Apologetico: *Denique, inquit, in tam multis, & tam diversis ejus (Origenis) libris nusquam omnino invenitur unus ab eo liber propriè De anima conscriptus, sicut habet vel De martyrio, vel De oratione, vel De resurrectione. Quo licet careremus testimonio, ipsum opus quod ad hanc diem superest, per se innotesceret.*

E IX. Theodoretus in libris Hæreticarum Fabularum Origenem sæpe allegat, & libros ipsius in testimonium adducit. Libro quidem priore, cap. 2, scripsisse eum ait adversus Menandrum Hæreticum; & capite 4, adversus Basilidem & Ilidorum; & capite 7, adversus Helcesaitas; & capite 19, adversus Hermogenem & Valentinum; & capite 21, adversus Severum; & capite 25, adversus Apellem: & libro 2. capite 2, adversus hæresim Nazaræorum; & libro 3. capite 1, adversus Nicolaitas. Libro vero secundo, capite 5, tradit Origeni tribuere nonnullos Parvum Labyrinthum, qui liber adversus Theodotum Hæreticum scriptus est. Nicephorus quoque libro 10. cap. 36, Origenem testatur scriptis libellis luculenter refellisse Marcellum Galatam, & Porphyrium; ipsique libris id assequi conatum esse, ut obscuri & intricati Scripturæ loci, quibus abuti solebant Hæretici, ad verum sensum desisterentur. Non equidem crediderim totidem libros confutandis Hæreticis emisisse Origenem, quot Hæreticos ab eo confutatos narrat Theodoretus; sed plurimos ex illis in alterius argumenti scriptionibus obiter ab Origene perstrictos existimo; quemadmodum Heraclæonem in Commentariis in Iohannem sæpe ab eo sigillatim videmus, & ubique fere Valentinum, Basilidem, & Marcionem. At aliquos tamen adversus Hæreticos & Ethnicos quosdam ex instituto edidisse certum est; qualis est liber contra Celsum; qualis fuit Parvus ille Labyrinthus adversus Theodotum, si modo Origenem auctorem habuit; qualis fuit Lucubratio adversus Helcesaitas, quos peculiari opere convictos fuisse verisimile est.

X. Hieronymus apud Rufinum Invect. 2. indicem librorum Origenis pertextens, sic disserit: *Pulsis noscere quam ingenij sui reliquerit monumenta? Sequens titulus ostendit: Scripsi in*

Genesim libros tredecim: mysticarum Homiliarum libros duos: in Exodo Excerpta: in Levitico Excerpta: A
item Monobiblia, & de apoc. libros quatuor, De resurrectione libros duos, & alios De resurrectione
Dialogos duos. Quid sint Monobiblia incertum est. Fortasse non peculiare aliquod Origenis
 opus hoc nomine signatur, sed ea ejus Opuscula, quæ nos Syntagmatum appellatione
 complectimur. Cum enim Exegetica enumerasset Hieronymus, tum in unam classem
 Syntagmata conjicit, ad eaque suo ordine percensenda accedens, *item*, inquit, *scripsit Mo-*
nobiblia, & de apoc. libros duos, &c. quasi dixisset: Item sequentia scripsit Syntagmata (quæ
 & Opuscula deinde Rufinus appellat) nempe libros *de apoc.* &c. Atque hæc, quod non
 aliorum librorum causa essent elaborata, nec alijs adjungenda essent libris, cujusmodi
 erant Exegetica; sed proprio continerentur argumento, & circa peculiarem sibi materiam
 versarentur, ideo Monobiblia appellata sunt. Sed hæc pro conjectura haberi volo.

Ad postremum Vincentius Bellocensis Speculi doctrinalis libr. 18. cap. 43, Origenis
 lucubrationes quæ ad sua pervenerant tempora enumerans, sic auspiciatur: *Apologia pro*
se, tractatus 1. Doctrinæ quidem suæ defensionem ad Fabianum Papam misisse Origenem
 supra notavimus: an ea his significetur Vincentij verbis, an aliud quippiam opus Lector
 perspicax arbitretur.

XI. Minime vero in hunc censum conferenda videretur esse Philocalia, ut quæ à Basi-
 lio & Gregorio Theologo confuta & confarcinata sit. Quoniam tamen ex Adamantij
 pannis tota contexta est, & ex ventilatis supra Origenis Operibus fere detracta sunt fra-
 gmenta quibus illa constat, ideo non pro diverso aliquo opere habenda est, sed pro Ori-
 geniano tantum centone, in quo Origeniana omnia sunt præter contextum: proptereaque C
 in hanc seriem à nobis admittetur.

SECTIO SECUNDA.

DE ORIGENIS SYNTAGMATIS QUÆ SVPER SVNT,
DEQUE VETVSTIS LIBRORVM *de apoc.* INTERPRETATIONIBVS.

I. Agitur de libris De resurrectione, II. *de apoc.*, eorumque vetustis interpretationi-
 bus, III. *ερωτητηριον*, IV. Protreptico ad martyrium, V. libris contra Celsam, VI. Episto-
 lis, VII. libro De Oratore, VIII. & Philocalia.

I. **E**X enumeratis proxime Adamantij Syntagmatis fere omnibus, vel toti libri, vel
 insignia fragmenta, vel particulae aliquæ ad nostra tempora pervenerunt. E libris
 quidem De resurrectione primo & secundo fragmenta aliquot deponit Pam-
 philus in Apologeticis, ad septimam depellendam criminationem, qua de resurrectione
 male sensisse Origenes dicebatur. Ex eodem quoque Opere, capitis decimi libri secun-
 di *de apoc.*, fatente ipso Origene, pars aliqua translata est.

*Orig. lib. 2.
De princ.
c. 3.
Bar. A. 232.
cap. 4.*

II. Baronius libros *de apoc.* ad exemplum Longini elaboratos ab Origene suspiciat.
 Longinum siquidem huius tituli librum scripsisse refert Porphyrius in Vita Plotini. Si
 quis è contrario Longinum asseruerit operis sui argumentum ab Origene summissè, à vero
 longius non abibit; aequè enim utrumque incertum est. Libri inscriptionem parum asse-
 cutus est Rufinus, qui in Prologo ad libros *de apoc.* reddi eam posse dicit *De principis*, vel
De potentibus. Quis vero non intelligit Christianæ religionis, ac veræ Philosophiæ elemen-
 ta hoc libro tradere propositum Origeni fuisse? Quamobrem revera sunt, ut subjicit Rufe-
 nus, & obscurissimi, & difficillimi. Addere poterat; erroribus quoque, & *ἀσάφειαν γνώσεως*
 seminibus fertillimi: in iis quippe præcipua dogmatum suorum fundamenta Origenes
 posuit. Quocirca Didymus brevibus eos illustravit commentariolis, Rufinus vero Roma-
 na loquela exposuit. Verum ut errorum suorum capita in hac lucubratione conclusit Ori-
 genes, ita in eadem mala suæ & fluxæ penitus in interpretando fidei egregium specimen F
 edere velle visus est Rufinus: sic enim fatur in Prologo: *Sic ubi ergo nos in libris eius (de apoc.)*
aliquid circa id invenimus, quod ab ipso in cæteris locis pie de Trinitate fuerat definitum, velut
adulteratum hoc & alienum, aut prætermisimus, aut secundum eam regulam pronuntium, quam ab ipso
frequenter invenimus assertam. Si qua sane velut peritis jam & scientibus loquens, dum breviter
transire vult, obscurius protulit; nos ut manifestior fieret locus, ea qua de ipsa re in alijs eius libris apertius
legeramus, adiecimus explanationi studentes: nihil tamen nostrum diximus, sed licet in alijs locis di-
cta, tamen sua sibi reddidimus. Qui licet suam voluisset celare perfidiam, facile illa sese prodi-
disset. Ex eo quippe libro multa in Apologeticum transtulit Pamphilus, quæ in Rufiniana
interpretatione desiderantur: velut in eo capite, ubi agitur De coæternitate Filij Dei, & ineya-
rabilitate eius à Patre, recitatur testimonium istud è libro primo: Videamus ergo quid sit Salva-